TAGHRIF GDID FUQ M.A. VASSALLI

Dr. Cleardo Naudi u Giuseppe Cannolo

Sa fejn naf jien s'issa qatt ma kellna dokument li jurina fejn kien joqgħod sewwa M.A. Vassalli wara li ġie mill-eżilju fl-1820.

Skond avviż fl-1820 fil-Gazzetta tal-Gvern Vassalli kellu jagħti l-lezzjonijiet tiegħu fid-dar Nu 347, Triq San Pawl il-Belt[1]; iżda ma nafux sewwa jekk din kinetx ir-residenza tiegħu. Ninu Cremona jgħid li fl-aħħar ta' ħajtu kien joqgħod il-Pietà, iżda xejn aktar, u ma jgħidx mnejn ġieb l-informazzjoni[2].

Kien ilu jberren il-ħsieb ġo rasi li nara nistax insib xi ħaġa mir-reġistri ta' li **Status Animarum** tal-Parroċċa tal-Belt; fl-aħħar irnexxieli nsib it-tagħrif li xtaqt bl-għajnuna tal-Kappillani u ta' Dun Ġwann Azzopardi.

Fl-Status Animarum tal-Parroċċa ta' San Pawl (1822-25) insib li fid-dar Nru 347 kienet toqgħod Giachina Campanello (29 sena), Rosa (10 snin) u Bartolomeo (8 snin). Jekk Vassalli kellu residenza hawn, ma tantx dam wisq fiha; ta' min jinnota li d-djar Nri 341, 342, 346, 348, 349 kienu mgħammra minn familji Protestanti. Isem Vassalli f'dan ir-reġistru ma jidher imkien.

L-aktar skoperta importanti hi r-reġistrazzjoni ta' l-1828, is-sena ta' qabel il-mewt ta' Vassalli li ġrat fit-12 ta' Jannar 1829. Fit-taqsima tal-Pietà — dan ir-raħal kien jagħmel mal-Parroċċa ta' San Pawl tal-Belt — insibu din in-nota:

Strada Misida detta tal
Guardia Mangia
N° 2 — 2 Casa Sospetta
Michele Vassallo (sic) sospet(to)
Catarina
fig.

Gabriele
Michele
Saverio

Jidher ċar li Vassalli kien joqgħod f'daqsxejn ta' dar fit-telgħa tal-Gwardamangia fl-inħawi tal-Villa ta' Hookham Frere, il-ħabib u protettur tiegħu, u li ma kienx f'kuntatt mal-Kurat ta' San Pawl. Il-kelma **sospetto** kienet tfisser li wieħed ma kellux żwieġ regolari; milli jidher l-informazzjoni ttieħdet minn terzi persuni, għax ma nsibux l-etajiet tal-membri tal-familja, bħalma nsibu fil-bqija tal-familji l-oħra u anqas eżattezza fl-isem ta' Vassalli stess; li ma kinux l-ismi-

jiet tal-mara u ta' wliedu fl-ordni ta' l-età taghhom, anqas konna nkunu ċerti li din kienet id-dar tiegħu.

Dan jikkonferma dak li qal Schlienz, jiġifieri li l-Kurat ta' San Pawl ta' dik il-ħabta ma tahx difna Kattolika, minħabba ż-żwieġ irregolari tiegħu. L-anqas nistgħu ngħidu li dan ġara għax ħasbuh Protestant, għax kieku kien iniżżel "protestant" ħdejn in-numru taddar bla ma jniżżel l-ismijiet, bħalma nsibu f'każi oħra fl-istess reġistru. Milli jidher il-Kurat kellu tama li jirranġaw l-affarijiet, għax kieku ma kienx iniżżlu fir-reġistru, imma jqisu Protestant u ma jniżżlu xejn.

Dr. Cleardo Naudi u Giuseppe Cannolo

Dawn it-tnejn min-nies kienu midħla sewwa taċ-**Church Missionary Society**, li kellha d-dar tagħha fi triq San Ġwann, kantuniera ma' Strada Stretta. Dan ikkonfermajtu mir-reġistru ta' li **Status Animarum** tal-parroċċa tal-Portu Salv tal-Belt fejn taħt in-numru 75, hemm imniżżel "Inglesi".

Cleardo Naudi skond l-istess reġistru kien joqgħod fi Strada Stretta Nru 84; miegħu kellu l-familja Spinelli (1820-1833). Naudi kien Protestant iddikjarat, u kien intimu ma' ħafna mill-għaqdiet jew setet Protestanti li kienu jaħdmu hawn Malta. Ikollna ngħidu għalhekk li nsibuh f'dan ir-reġistru minħabba l-familja Spinelli li kienet iddur bih. Din il-familja kienet tikkonsisti mir-raġel Michele u Katerina, il-mara. Fl-1831 tissemma wkoll Elisabetta moglie di Ferdinando Tedesco (?) fl-istess dar.

Giuseppe Cannolo, li kien isinn is-skieken, kien l-ewwel traduttur tal-Vanġelu ta' San Ġwann bil-Malti. Jowett igħidilna li kien joqgħod qrib id-dar tagħhom (CMS). Fir-reġistru (1818-1833) tal-Parroċċa ta' Portu Salv insibu li kien joqgħod f'kamra Nru 30 fi Strada Stretta; miegħu kellu l-mara Maria Assunta li wara s-sena 1833 insibuha l-Ospizio tax-xjuħ, naturalment il-Furjana. Cannolo kien fqir, u skond Jowett kien jaqlagħha u jikolha, u qatt ma kellu flus żejda.

Dan it-tagħrif, żgħir kemm hu żgħir, ikompli jixħet dawl ġdid fuq il-ħidma lingwistiko-reliġjuża ta' l-ewwel nofs is-seklu tal-ħakma Ingliża f'Malta, meta l-attività Protestanta kienet qawwija u aggressiva[3].

Tarxien 12/6/1980 **DUN KARM SANT**

RIFERENZI

(1) A. Cremona, **Mikiel Anton Vassalli**, Malta: KKM, 1975, p.50.
(2) Ibid. p. 66.
(3) K. Sant: **It-traduzzjoni tal-Bibbja u l-lisien Malti 1810-1850**, Malta: Royal University of Malta, 1975.